

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. Vtrùm veritas & falsitas poßint augeri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

SECTIO III.

Utrum veritas & falsitas possint augeri.

65 **Q**UÆRIMUS, utrum, sicut vna similitudo est maior aliâ, ita vna veritas possit esse aliâ maior. Idem est de falsitate.

PRIMA CONCLUSIO. Vna veritas potest esse magis necessaria alterâ. Hæc est certissima, quia magis necessaria veritas est, Deum esse trinum & vnum, quam Petrum currere; magis enim necessarium Deus est trinus & vnus, quam Petrus currit: inter ipsas autem veritates creatas, etiam vna est magis necessaria alterâ, vt v. g. hominem esse animal rationale, est magis necessaria veritas, quam eum esse album, ob prædictam rationem. & in hoc sensu dici solet vna veritas maior alterâ.

SECUNDA CONCLUSIO. Etiam potest vna veritas esse perfectior alterâ, & quia habet perfectiorem actum, & obiectum perfectius alterâ, vt patet in veritate diuinâ, qua cognoscit se existere, quæ perfectior multo est veritate creatâ, quâ ego affirmo Petrum currere. Hæc conclusio non eget aliâ probatione.

TERTIA CONCLUSIO. Rigorose loquendo, vna veritas nequit esse maior aliâ. Hæc probatur euidenter, quia ad quicumque veritatem requiritur existentia sui obiecti, sicut per propositionem affirmatur: sed licet vna existentia sit aliâ perfectior, aut magis necessaria, nequit tamen esse maior aliâ, vt ex ipsis terminis patet; ergo neque vna veritas potest esse aliâ maior. Confirmatur & declaratur. Propositionem esse veram, dicitur eius obiectum omnino esse sicut per ipsam enuntiatur. Sed nequit esse vnum obiectum magis omnino sicut per propositionem enuntiatur, quam aliud (sicut de æqualitate diximus *Disput. v. Sect. 1.* eam non posse esse maiorem alterâ) ergo nec veritas.

QUARTA CONCLUSIO. Nec falsitas potest esse maior aliâ, si sit circa indiuisibile obiectum, v. g. circa existentiam Petri tantum, & circa existentiam Dei: ideoque hæc duæ propositiones, *Petrus non existit, Deus non existit*, sunt æquales in falsitate. Ratio est eadem quæ de veritate, quia cum esse falsam propositionem, sit eius obiectum non existere vt per ipsam enuntiatur, & in indiuisibili obiecto non possit esse magis & minus non existere, ideo non potest esse maior aut minor falsitas, licet possit esse magis aut minus necessaria, iuxta supra dicta de veritate.

67 **QUINTA CONCLUSIO.** Si propositio habeat plura obiecta, vt cum dico, *homines currunt, viginti equi occisi sunt*, &c. potest vna falsitas esse maior alterâ. Ratio à priori, quia ad falsitatem totius propositionis sufficit aliquod ex eius obiectis non esse vt per ipsam enuntiatur: quod si plura, vel omnia obiecta non extiterint vt per propositionem affirmatur, tunc erit propositio magis falsa, quia in pluribus fallitur. Ideoque propositio affirmans viginti homines currere, magis falsa est nullo currente, quam si current nouemdecim tantum: si enim currunt nouemdecim, tantum in vno deficit; si autem nullus currat, deficit in omnibus viginti. vnde magis

distat à veritate, quam si current decem & nouem. Hæc autem maior falsitas, solum est extensiuè penes plures vel pauciores partes obiecti: intensiuè autem & substantialiter circa idem indiuisibile obiectum nequit esse vna maior aliâ, vt constat ex quartâ Conclusionem.

Contrarium quidam opinantur: dicunt enim, eum qui v. g. est Praga, tam verè distare Româ, quam eum qui est in Indiâ; quia ipsum etiam distare consistit in indiuisibili. Præterea, quia qui verum non dicit, tam absolute non dicit verum si in vno errat, quam si in multis. Sed antequam hoc impugnem, obseruo, quæstionem hanc esse de solo modo loquendi; in re enim non potest esse dissensio, vt ex se patet. Iam ergo sic impugno hanc opinionem: quia aliud est querere, an qui est Praga, tam verè absit seu distet Româ, quam qui est in Indiâ; aliud autem, querere, an tantum distet. Primum à nullo negatur, at secundum est falsum: magis enim distat qui est in Indiis, quam qui vno milliari abest Româ. Vnde euidenter retorquetur argumentum contra ipsum. Licet enim tam verè mentiatur qui dicit mille currere, si soli nongenti currant, quam si nullus, quia verè in vtroque casu abest à veritate: negari tamen nequit, magis vnum abesse, & consequenter magis mentiri. Adde, argumento aduersariorum probari, etiam albedinem, omnesque alias qualitates, non habere magis & minus, quia qui solum habet vnum gradum, tam verè est albus, quam qui mille; ergo erit æquè albus, quæ erat argumenti forma. Aliter idem probare conatur eam Conclusionem, quia qui dicit, *centum homines currunt*, non affirmat cursum de quolibet scorsim, & disparatè ab aliis, sed de omnibus per modum vnus, quasi diceret, *omnes illi vniuntur in cursu vel copulantur*; tunc autem obiectum consistit in indiuisibili, & consequenter non potest vnus magis altero mentiri. Adhuc tamen hæc ratio non vrget: quia licet vno eodemque actu affirmem de omnibus cursum, non propterea affirmo ex parte obiecti eam connexionem, sed sine ordine inter se, reputans hunc & illum currere, affirmo de vtroque, quasi dicerem, *Hic currit, siue ille currat siue non; & ille currit, etiam si hic non currat*: totum enim hoc potest affirmari vnico actu. Imò communiter ita affirmatur: neque enim existimo cursum Petri pendere à cursu alterius, aut habere connexionem inter se; sicut quando superior aliquis mandat, vt conueniant quatuor vel quinque, non semper ita mandat, vt si vnus non possit, ceteri non veniant; sed licet vnico actu, independentem tamen vnum ab altero, vult omnes venire, etiam si posset (& hoc do aduersæ parti) cum eâ copulatione id velle, vt nullus veniret nisi omnes posset & venirent. Similiter propositio posset dicere, *coexistit*, seu *coniungitur cursus omnium*, quo casu fortè haberet locum doctrina supra posita. At in communi modo affirmandi sine eâ dependentiâ, negari nequit, propter rationem supra factam, posse vnam falsitatem esse maiorem alterâ, magisque aberrare, qui aberrat à suo obiecto in mille, quam qui solum in vnico, sicut in æqualitate, quia consistit in puncto, non potest esse propriè maior vel minor. Inæqualitas tamen patitur magis & minus, & inæqualior est, magisq; exceditur nanus à gigante, quam ab alio nano, digito tantum altiori.

Dices,

Dices, Hinc fieri, etiam duos actus veros, vnum dicentem, *mille currunt*, & alium, *duo currunt*, esse inaequales in veritate, & vnum alio magis verum, quia vnus pluribus obiectis conformatur. Sed nego sequelam, quia veritas consistit in conformitate non qualicumque, sed cum suo obiecto: iam autem conformatur duobus qui dicit duo, quam mille qui dicit mille, vt exterminis patet. at si duo actus habeant idem obiectum, vnusque aberret ab illo in vno, alter in mille, profecto magis discrepat iste secundus à suo obiecto, quam ille à suo; idem enim est vtriusque obiectum, & vnus aberrat mille, alter vno, ergo propriè magis mentitur vnus quam alter. quæ res ex communi & verò modo loquendi non videtur negari posse. Ideò communiter dicitur, *magis mentitur vnus minus mentitur*; non tamen ita dicitur, *magis dicit verum, vel minus dicit verum*.

71 **VLTIMA CONCLUSIO.** Vna falsitas, etiam circa idem indiuisibile obiectum, potest esse magis necessaria alterâ, vt patet in his propositionibus, *Petrus non existit, Deus non existit*; hæc enim secunda magis necessariò falsa est quam prima, quia magis necessarium est, eius obiectum esse aliter ac ipsum significatur, quam obiectum primæ; sicut è contrariò de veritate dictum est.

SECTIO IV.

An veritas reperiat in simplici apprehensione.

CIRCA secundam huius questionis difficultatem de veritate & falsitate simplicis apprehensionis, aduertendum est, eam esse magnâ ex parte de solis vocibus, vt rectè obseruauit P. Vasquez 1. Parte, disput. 75. Pro illius tamen intelligentiâ suppono, triplicem esse apprehensionem, aliam *solius subiecti*, aliam *solius prædicati*, tertiam verò *totius propositionis*. Quo posito,

PRIMA CONCLUSIO. In apprehensione solius subiecti, vel solius prædicati nulla potest esse falsitas, sed necessariò est veritas incomplexa. Hæc est communissima, vt videri potest apud Hurtadû Disput. 9. de Animâ, §. 6. probaturq; facillè: nam illa apprehensio repræsentat aliquid vel reale, vel fictum, vel nihil. Si nihil repræsentat, ergo non est falsa. Sed vt melius loquar, impossibile omnino est, vt si sit apprehensio, non repræsentet aliquid, vel reale vel fictum. Si reale, ergo est vera, quia verè aliquid reale repræsentat: si aliquid fictum, etiam est vera, quia illud fictum verè re-
72 præsentat, eo modo quo potest repræsentari. Ratio à priori, quia vt obiectum non se habeat sicut apprehenditur, necessum est vt apprehendatur aliquid illi conueniens quod tamen nō ei conueniat: sed in solâ apprehensione subiecti vel prædicati nihil apprehenditur vt alteri conueniens; ergo nō potest dari in illâ apprehensione falsitas.

Dices, falsitatem in eo consistere, quòd non apprehendat id quod intendit, sed aliud diuersum, v.g. apprehendat aurum pro aurichalco. Sed contra, quia hoc tantum probat, apprehendentem non obtinuisse intentum; non tamen probat actū esse falsum: nam illa apprehensio in eo casu non est auri, sed aurichalci, quod verè apprehendit, ideoque dicitur vera. Addo tamen, eam veritatem esse incomplexam: quod inde constat, quia

veritas complexa est illa, quæ verè aliquid de aliquo affirmat, connectendo vnum cum alio, quod non datur in eâ simplici apprehensione; non ergo habet veritatem complexam. In quo sensu intelligendi sunt Aristoteles & D. Thomas, aliique negantes simplici apprehensioni veritatem.

Quod in hac Conclusionem de apprehensione dixi, dictum olim putavi de sensationibus materialibus, de visione, tactu, auditu, &c. scilicet, eas esse semper veras, quia verè sentiunt suum obiectum. Obiectioni autem communi ex iride, vbi visus sentit colorem, cum tamen ibi non sit color, ergo est falsa ea sensatio; respondi, visionem non affirmare ibi esse colorem, id enim præstat ab intellectu qui tunc fallitur, sed tantum apprehendere colorem viridem v.g. vel rubeum, respectu cuius vera est illa apprehensio, quia verè exprimit illos colores; de quo fusiùs in libro de Animâ. Re tamen meliùs consideratâ, puto eam apprehensionem habere eam falsitatem, quam apprehensionibus complexis in secundâ Conclusionem tribuam. Ratio est, quia tunc non apprehenditur solum color: si enim solus apprehenderetur, abstrahendo ab vicatione, locum haberet ratio à me facta; at apprehenditur vbiatio vt coniuncta cum eo colore, & consequenter iam ea apprehensio est complexa, sicut quando per intellectum apprehendo Petrum hîc, qui tamen non est hîc; est ergo eadem ratio de illâ visione, ac de ceteris complexis apprehensionibus, de quibus sit

SECUNDA CONCLUSIO. In apprehensione totius propositionis dari potest veritas aut falsitas. Ratio est clara: quia si apprehendo Petrum esse equum, licet illud non affirmem, verè illum apprehendo aliter ac est aut potest esse à parte rei, erit ergo ille actus falsus. Confirmatur: apprehendit vnionem inter Petrum & equum, hæc autem vnio nec Petro nec equo conuenit, ergo apprehendit rem aliter ac est. Item, non dubium, 74 quin propositio apprehendens Petrum esse hominem, sit vera apprehensio; ergo quæ apprehendit contradictorium, scilicet Petrum non esse hominem, vel esse equum, erit apprehensio falsa, quia apprehendit Petrum aliter ac sit. Addo tamen, (quod & suprâ de veritate dixi) hanc falsitatem aut veritatem non esse eam, quâ dicimus aliquem decipi, aut scire: nam licet ego apprehendam Deum non esse trinum, quando id audio ab hæretico (necessariò enim apprehendo quod audio) non continuò dicor errare, vel opponi Fidei, nisi simul etiam assentiar per iudicium. Vtrum autem Deo eiusmodi apprehensiones possint conuenire, non est huius loci. Hoc addo, si ei repugnant, non tamen ideò quia Deus falleretur, sed quia etiam sine vllò errore videretur indignum Deo, apprehendere rem aliter quam sit. Sed de hoc alibi.

TERTIA CONCLUSIO. In modo communi loquendi non est admittenda veritas aut falsitas, nisi in iudicio. Ratio est, quia ex vsu communi loquendi veritas & falsitas solum sumitur pro eâ quæ reperitur in iudicio; vnde sine addito non potest concedi simplici apprehensioni. Denique etiam in specie impressâ potest dari veritas aut falsitas, non quidem formalis, quia non est formalis cognitio sed virtualis, quatenus ex bonâ vel malâ